

אחד על אחד

מפגש אישי- רגשי בין הגנת לילד

מאת: מולי אפרת

"מפגש אישי בין גנת וילד מהווה מפתח ליצירת דו-שיח משמעותי, בו הילד במוקד ואינו פרט בתוך קבוצה. זהו מפגש אנושי, שבו הגנת מפנה בצורה מכוונת זמן ומקום עבור שניהם, זמן המוקדש להעמקת היכרות אישית וייחודית של הילד בעיני הגנת. זו הזמנה להקשבה לצרכיו של הילד, להכרת חלומותיו ואף להבנת קשייו. הדגש הוא על עצם המפגש האנושי שנוצר, המוליד תחושת בטחון, קרבה, תמיכה ואמפתיה. במפגש מסוג זה אין הכוונה לקדם את הלמידה של הילד או לנקוט בדרכי הוראה פרטניות. מטרת המפגש היא התבוננות בילד והתעניינות בו, במשפחתו, בחבריו, בתחומי העיסוק שלו בשעות הפנאי ועוד. התעניינות אמיתית מהווה בסיס ליצירת אווירה מקבלת ומכילה ולהמשך הדיאלוג".

(עשייה חינוכית בגן הילדים קווים מנחים לצוות החינוכי, משרד החינוך 2010)

עם כניסתו של אופק חדש לגנים עלה מחדש הצורך כגנות לערוך מפגשים אישיים עם הילדים. כשהנושא דובר בין הגנות עלו שאלות ותהיות לגביו: "אנחנו תמיד נפגשות עם הילדים... פעם זה חיבוק, פעם זו אמירה או סיפור... באיזה אופן רוצים שנפגש עם הילדים? למה הכוונה? ומבחינה טכנית, מתי עושים מפגש אישי ילד גנת במשך היום? מהו משך המפגש? האם המפגש צריך להיות מבודד מהקבוצה? האם מקום המפגש האישי צריך להיות קבוע או ספונטני? כמה מפגשים אישיים לערוך ביום? האם רק הגנת צריכה לערוך מפגשים פרטניים או כל צוות הגן? איך להגיע לילד שלא משתף פעולה, נמנע? האם להוציא את הילד מפעילות בה הוא נמצא לשם קיום המפגש האישי או לתאם איתו זמן מפגש שמתאים גם לו? מה קורה אם בזמן המפגש האישי ילדים אחרים מפריעים, מה תפקיד הגנת במקרה זה?"

בשיחות אלו עלו גם דילמות הקשורות לתוכן: "מי בוחר את תוכן המפגש האישי? האם לשאול שאלות מנחות? האם להתחשב בפרטיותו של הילד (האם להיכנס לרגשותיו)? מהם גבולות השיחה? עד לאן להעמיק?"

את חשיבותו ונחיצותו של המפגש האישי בין ילד וגננת הבנתי במהלך ההתנסות שלי כגננת בגן הרב דיאלוגי. אחד הדפוסים הבולטים בהתנהגות החברתית בגן הרב דיאלוגי הוא הקשבה. הקשבה של המבוגר לילד והקשבה של הילדים בינם לבין עצמם. הגננת לא רק שומעת אלא מקשיבה לילדים ובכך משמשת דגם (modeling) להקשבה ביניהם. זהו דפוס ייחודי של יכולת הילדים להקשיב וליצור דיאלוג בובריאני "אני-אתה", שיש בו יחסי הדדיות (בובר, 1980) בהם הגננת מקשיבה לילד והילד מקשיב לגננת. הם לא רק משוחחים ביניהם אלא מקשיבים זה לזה וחושבים זה על תגובתו של זה.

הבסיס למפגש האישי בין ילד וגננת הוא הקשבה לצורכי הילד כמסד לעבודה אישית, כאשר הקשב מוביל לרגש, ומה שחשוב לשים אליו לב זה הנראות של הילד. ישנם שני סוגים של מפגשים אישיים בין ילד לגננת, אליהם מפנה הגננת בצורה מכוונת זמן ומקום: האחד- מפגש אישי בין ילד לגננת לשם תכנון פעילות שאופייני לגן הרב דיאלוגי (אפרת, 2012), והשני- מפגש אישי בין ילד לגננת בתחום הרגשי.

"הרגלי ההקשבה שלנו לא תמיד טובים. בחלקו כי בנסיבות רבות זה לא נראה מספיק חשוב להקשיב... אבל לפעמים גם כשיש לנו את הכוונות הטובות להקשיב, ההקשבה חומקת מאתנו, הופכת למשהו אחר. רק בדיעבד אנחנו שמים לב שלא הקשבנו. המודעות למידת אי-ההקשבה מתעמקת ככל שאנו מתנסים בהקשבה עמוקה ומבינים שמה שקראנו לו עד עכשיו "הקשבה" היה רק פני השטח".

(דן לסרי, מסע חשיבתי מהמעשה להלכה בגני ילדים במשגב, תשע"א-2011)

במאמר זה נתמקד במפגש אישי בין ילד וגננת בתחום הרגשי.

התלבטות

מפגשים אישיים ספונטניים בין גננת לילד בגן הילדים מתרחשים כל הזמן ובכל מקום. ילדים בגיל הגן פונים לגננת כחלק משגרת יומם ומספרים לה חוויות ורגשות הפוקדים אותם. נשאלת השאלה: בשביל מה צריכים מפגש אישי בין ילד לגננת בתחום הרגשי אם ממילא זה קורה

כל הזמן? כדי לעסוק בתחום חשוב זה ניסינו לבחון אותו לעומק עם גננות המשתלמות בקורס של "הגן הרב דיאלוגי".

מתוך הבנה שאנו צריכות להתעמק ולחקור סוגיה זו כדי שנוכל ליישמה בגן, שאלנו את עצמנו מה אנחנו כגננות עושות בגן בנושא מפגש אישי רגשי בין הילד לגננת?
התחלנו לחקור את הנושא קודם כל בתוכנו, כל אחת עם עצמה, כבסיס להמשך העבודה, וניסינו להיות כמה שיותר כנות עם עצמנו.
להלן השיח הראשוני שהתנהל בינינו:

"פגישה אישית לא מתוכננת בין הגננת לילד זה משהו שקורה כאן ועכשיו.
האם זה מפגש אישי רגשי? האם צריך ליזום את זה? הרי זה קורה כל הזמן".

"אני תוהה אם נכון לקרוא לילד באופן יזום ולעשות איתו משהו רגשי?"
"אצלי, לדוגמא, ילדה באה וסיפרה לי משהו שהיה לי קשה לשמוע, לא פיתחתי אתה שיחה מעבר לזה, כי לא ידעתי מה לעשות".

"תמיד עשיתי מפגשים רגשיים פרטניים, תמיד לא מספיק, תמיד כשחזרתי הביתה ועשיתי רפלקציה על מה שהיה בגן באותו יום חשבתי שזה לא מספיק".

"פגישה רגשית זה לשבת עם ילד ולהקשיב לו".

"זה מקום שבו מתרחשת שיחה והקשבה".

"לי קשה עם הקטע של התייעוד".

"מפגשים אלו מצריכים הרבה כוחות וארגון טוב יותר של היום. זה גם תלוי צוות. בשנים שיש צוות חזק, אני והצוות עושים את זה הרבה יותר, ולהיפך".

"מצאתי ערוץ תקשורת שעוזר לי בהקשר הרגשי: פינת ספר ושירי ילדים.
(שם) מדברים על התחומים הרגשיים. אני משתדלת לשבת מדי יום בפינת הספר ומזמינה לשם ילדים".

"מפגש עם ילד דרך ספרות ילדים הוא סוג של הזמנה".

"מפגשים שמתחילים במגע, בחיבוק, מובילים למפגש רגשי".

"סביב האוכל עולים דברים רגשיים. מפגשים כאלו הם כמו פגישה חצי אישית".

"ישנם מפגשים רגשיים סביב ברכת יום הולדת. כשאני מזמינה ילד לברך חבר ליום הולדת עולים שם הרבה דברים רגשיים, כי זה נושא שנוגע לרגש של הילדים".

"מפגשים אישיים מתרחשים כשאני מזמינה ילד להכין איתי משהו. כל דבר, אפילו בצק לעוגה. עולים שם דברים רגשיים".
"אפשר לפתח מפגשים רגשיים דרך עולם קטן, שולחן-חול, כשמשחקים עם הילד (בוחרים משחק עם תחום רגשי), באומנות...."

יצאנו מהפגישה עם החלטה לערוך מפגשים אישיים-רגשיים בגן, שנביא כסיפורי מקרה בפגישתנו הבאה.

התנסות

סיפורי מקרה של הבנות:

- "היה לי מפגש אישי עם ילדה בעקבות סיפור תורה שהעלה אצלה תכנים קשים. בשלב מסוים של המפגש שאלתי אותה: 'את רוצה לספר לי עוד משהו?' היה שקט, שתינו לא דיברנו וזה היה בסדר. לאחר מכן אמרתי לה 'את תמיד מוזמנת לספר'".
- "לקחתי מחברת ובה אני מנהלת את המפגשים האישיים. זה התייעוד שלי. אני כל-כך לא מאורגנת שהחלטתי לנסות ולעשות זאת בצורה מסודרת. אני יוזמת מפגש אישי עם ילד. מה שיפה שגם הילדים התחילו להשתמש במושג מפגש אישי. היום ילד שאל ילד אחר איפה אני, והוא ענה לו שאני במפגש אישי. הם מכבדים את המקום שניתן למפגש אישי".
- "לקחתי קופסא יפה, ובמפגש הסברתי לילדים שכל מי שרוצה לספר לי משהו כדי שנשב ונדבר על כך לבד, יבוא ויגיד לי, אני אכתוב את שמו ואת הנושא שעליו הוא רוצה שנדבר, ונכניס את הפתק לקופסא כדי שלא נשכח. מידי יום אני מתכננת עם מי לשוחח בעקבות הפתקים שיש לנו בקופסא. אני עורכת מעקב, וילד שלא ביקש, תפקידי ליזום איתו מפגש אישי".

כדי שהמפגש האישי יהיה חלק מהשיח של קהילת הגן (הורים, ילדים וצוות), אותה גנת הוסיפה על כך כמה מילים בסיפור השבועי שהיא שולחת להורים.

"השבוע פתחנו תיבת מפגש אישי. התחלנו להיפגש עם ילדים במפגש אישי (מפגש של ילד וגנת). ילד שמעוניין להיפגש, אומר לנו, אנחנו כותבות על מה הוא רוצה שנסוחח, ומכניסות זאת לתיבת המפגשים האישיים. במהלך היום, אנו נפגשות עם הילדים למפגשים אישיים אלה. הילדים לומדים מהו המושג 'מפגש אישי', וכיצד לא להפריע למי שנמצא במפגש אישי כזה. במפגשים אלה הילדים משוחחים על דברים שמעסיקים אותם, כמו חלומות מפחידים, תיבות אוצר, הצגות שמפחידות ואיך הם מתמודדים עם הפחדים, ועוד נושאים שונים לפי רצונם. לעיתים אנו נפגשות לשיחה ולעיתים המפגש נעשה תוך כדי משחק שלהם במקום בו הם משחקים. חשוב לנו ללמוד על עולמם האישי של הילדים גם בדרך זו".

שלושה מפגשים יזומים

להלן שלוש דוגמאות למפגשים אישיים רגשיים יזומים על-ידי הגנת, דרכם ננסה להבין את מהות המפגש האישי הרגשי היזום על ידי הגנת כחלק מסדר יומה.

דוגמא 1- מפגש אישי בין גנת וילד, כפי שתועד במחברת מפגשים אישיים אצל אחת הגנות:

גנת: "ראיתי שבימים האחרונים אתה מאוד כועס, תקן אותי אם אני טועה".

ילד: "נכון, כי כולם מרמים ומציקים. אני תמיד רוצה לשחק כדורגל וזה מעצבן אותי שאני לא יכול, גם בבית אני עצבני כי לא מסכימים לי להיכנס לחדר שלי".

גנת: "למה?"

ילד: "אני לא יודע".

גנת: "מה יכול לעזור לך?"

ילד: "אני לא יודע, אולי בזמן שאני כועס אני אצא קצת החוצה, זה מרגיע אותי לשחק. זה נותן לי אוויר... אני אבוא ואגיד לך שאני עצבני ואת תתני לי לצאת החוצה אפילו שיהיה גשם ושלג".

גנת: "אני מבטיחה שאשתדל להקשיב לך ואשתדל לאפשר לך לצאת".

בשיחה זו יש דוגמא לדיאלוג בין שווים כפי שמכנה זאת בובר (בובר, 1980). הפתיחה "שמתי לב ש..." מצביעה על קשב אמיתי שמאפשר שיח. הילד יודע שבאמת מקשיבים לו. ככל שנשאף כגונות להגיע לזה, זה יקרה לנו יותר.

דוגמא 2 - מפגש אישי בין גננת וילדה בעקבות בקשה של הילדה להיפגש:

בגן זה הילדים יודעים כי הם יכולים לבקש להיפגש עם הגננת. כשהם מבקשים זאת הגננת רושמת זאת לפנייה, ומתכננת את המפגש כחלק מסדר יומה בימים הבאים.

משתתפות: גננת וילדה (רוני, בת 3.4) היושבות אחת מול השניה.

גננת: "רוני חמודה שלי, את ביקשת להיפגש, נכון?"

רוני מסתכלת על הגננת ומהנהנת.

גננת: "על מה את רוצה שנדבר במפגש?"

רוני: "מפגש על חלומות".

גננת: "כן..."

רוני: "אני חלמתי חלום מפחיד" ... הגננת מסתכלת על רוני ומהנהנת... "אז

הלכתי לאמא ואבא" ...

גננת: "כן" ...

רוני: "ומשם הלכתי לסלון וראיתי הופ".

גננת: "זה מה שרצית לספר לי?" רוני מהנהנת...

5 שניות שקט.

גננת: "רצית לספר לי עוד משהו?" רוני מהנהנת...

רוני: "ואז משם הלכתי למיטה שלי".

גננת: "והצלחת להירדם?"

רוני מהנהנת...

רוני: "אבל עם הכלבלבוני והחתולי שלי" ...

גננת: "ומה קרה?"

רוני: "ואז אני הסתכלתי על טוויטי".

גננת: "איפה הוא היה?"

רוני: "על הלוח, על... עם עם כל התמונות שלו" ... הגננת מסתכלת על

רוני ומהנהנת... "ואז ראיתי אותו... אמממ... אממממ... ואז אני ישנתי

עם החתולי שלי ועם הכלבלי שלי ואז ראיתי משם את טוויטי" ... הגנת
מסתכלת על רוני ומהנהנת...

גנת: "רוני את רצית לספר לי, או שאת רצית ממני משהו? את צריכה
ממני משהו? את רוצה ממני משהו?"

רוני: "אני רק רציתי להגיד לך".

גנת: "את רצית לספר לי שחלמת חלום רע"....

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

גנת: "את חולמת הרבה חלומות רעים"?

רוני: "לא, לפעמים אני חולמת חלומות מפחידים ולפעמים אני לא".

גנת: "והלילה הזה חלמת חלום רע"...

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

גנת: "את רוצה לספר לי מה היה בחלום"?

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

רוני: "אאאאא... אני לבשתי שמלה ואז הלכתי לסבתא שלי ואז שם לא
היה חלום מפחיד".

גנת: "את מספרת לי מה עשית? איך את יכולה להתגבר על חלום
מפחיד"?

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

גנת: "מצויין".

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

במפגש זה הגנת לא רק שומעת את רוני אלא מקשיבה לה. מתרחש פה דיאלוג
בובריאני "אני- אתה", שיש בו יחסי הדדיות (בובר, 1980) בהם הגנת מקשיבה לילדה והילדה
מקשיבה לגנת. הם לא רק משוחחות ביניהן אלא מקשיבות זו לזו וחושבות זו על תגובתה של זו.
הבסיס למפגש אישי זה הוא ההקשבה של הגנת לצרכיה הרגשיים של רוני כבסיס לעבודה אישית,
כאשר הקשב שלה מוביל לרגש.

בהמשך השיח הגנת בחרה להרחיב את המפגש האישי ולהמשיך לעסוק בפן הרגשי שעלה

ממנו. היא שוחחה על כך עם רוני ואף תיעדה זאת עמה.

גנת: "רוני את רוצה שאני אספר בגן סיפור על חלומות"?

רוני מסתכלת על הגנת ומהנהנת.

גננת: "את רוצה שאני אכתוב להביא מהספרייה סיפור על חלומות"?

רוני מהנהנת ומסתכלת על הגננת שכותבת. הגננת כותבת ואומרת תוך כדי זה בקול רם מה היא כותבת...

גננת (פונה לרוני): "איזה חלומות"?

רוני: "על חלומות רעים וחלומות טובים".

גננת: "את רוצה שיהיה בסיפור גם חלומות רעים וגם חלומות טובים"...

רוני מהנהנת ומסתכלת על הגננת שכותבת. הגננת כותבת ואומרת תוך כדי זה בקול רם מה היא כותבת...

גננת(פונה לרוני): " את תרצי לבוא איתי לספריה לבחור את הספר"?

רוני מסתכלת על הגננת ומהנהנת.

גננת: "נכתוב שנלך ביחד". הגננת כותבת ואומרת תוך כדי זה בקול רם מה היא כותבת, רוני מסתכלת עליה...

גננת: "את רוצה עוד משהו ממני או רק רצית לספר לי"?

רוני: "רק רציתי לספר לך".

גננת: "אפשר לתת לך חיבוק"?

רוני מסתכלת על הגננת ומהנהנת. הגננת פושטת ידיים לצדדים, רוני קמה מהכיסא ונגשת אליה לחיבוק. תוך כדי חיבוק הגננת אומרת "איזה כיף, איזה כיף שבאים לספר לי.... אם יהיה לך עוד משהו לספר לי או שתרצי עוד פגישה תגיד לי".

הגננת ורוני נפרדות.

בדוגמא זו הגננת מצאה לנכון ליצור את השיח שהתנהל בינה לבין הילדה בסוג של פעילות, ובתיעוד משותף.

דוגמא 3- מפגש אישי בין ילד לגננת בשולחן חול, ביוזמתה של הגננת:

הילד משחק בשולחן חול לבד, הגננת ניגשת, יושבת מולו בשולחן ובמתבוננת.

ילד: "אני חופר בור ענק"

גננת: "למה"?

ילד: "כי אני חייב לשים חפצים בו. אני צריך לשים גם בור גדול יותר. אני רואה שהבור לא מספיק, כי אני חייב לשים עוד חפצים ועוד חפצים".

גננת: "איזה יופי אתה חופר".

ברקע, בגן, מתנגן השיר 'שבת בבוקר יום יפה'....

ילד: (שם לב שמתנגן השיר ברקע, מסתכל על הגננת) "היי זה שיר מצחיק" (מחייך, ממשיך לעבוד בחול) "סיימתי עם הבור, עכשיו אני שם חפצים".

גננת: "ומה אני צריכה לעשות"?

ילד: "אני אשים חפצים ואת תכסי".

גננת: "אתה תגיד לי מתי לכסות"?

ילד: "כן, אחרי שאני אסיים עם המכוניות ועם החפצים, אני גם אשים חיות גם, בסדר"?

גננת: "או-קיי".

ילד: "עכשיו אני אכסה".

גננת: "שגם אני אכסה"?

ילד: "כן".

גננת: "למה אתה מכסה"?

ילד: "כי צריך שהדינוזאור לא יגלה את היצורים האלו. הוא חושב שאין בבור הזה שום דבר" (מציב דינוזאור רחוק מהבור).

גננת: "מה יקרה אם הוא יגלה"?

ילד: "הוא יאכל אותם".

גננת: "וזה לא טוב"...

ילד: "נכון" (אחרי שהבור מכוסה לוקח דמויות של חיות ביד).

גננת: "מה אני אהיה"?

ילד: "את תהיי זה" (נותן לגננת חיה) "יש לו קוצים גם" (מצביע על הקרניים של החיה).

גננת: "ומה אני צריכה לעשות"?

ילד: "להיות חבר שלי" (מראה על החיה שהוא מחזיק ביד) "זה האמא וזה התינוק. הבאתי גם ילד" (משחקים יחד. פונה לגננת ונותן לה סוס) "עכשיו את תהיי הסוס ואני הפרה".

גננת: "טוב. מה הפרה והסוס עושים"?

ילד: "הם מתחבקים".

גננת: "אז נתחבק". (הגננת והילד מצמידים את הסוס והפרה למעין חיבוק).

ילד: "והדינוזאור נשאר רחוק".

גננת: "למה"?

ילד: "כי הוא לא רוצה לאכול את החיות האלו, הוא אומר שהוא לא רעב". (עושה קולות במשחק שלו, הגננת מתבוננת במשחק כדקה. הילד ממשיך לשחק).

גננת: "אתה משחק מקסים, נהייתי לשחק איתך. עכשיו אתה תמשיך לשחק ואני אלך"...

ילד: "טוב".

גננת: "אפשר שנתחבק"?

ילד: "כן".

מתחבקים.

הילד ממשיך במשחקו בשולחן חול לבד עוד 20 דקות נוספות.

להתאים את השיח לילד

ילדים מספרים לנו דברים בפה, במשחק, בציור, בחול. הם עסוקים להביע את רגשותיהם ב- doing שלהם. ילדים, מעצם היותם ילדים, מביעים את עצמם במקומות שהם לא דווקא שיחה, והרבה פעמים צריך רק להיות שם. אנו, כגננות, צריכות לפתוח את האופציות השונות שיכולות להיות למפגש אישי רגשי בין הגננת והילד וצריכות שיהיה לנו רפרטואר של כלים למפגשי אישיים אלו, כדי שנוכל לגוון ולהתאים זאת לכל ילד וילד.

המפגש האישי היזום יכול להיות בשיחה, במשחק ביצירה, בחול - מתוך קשב לילדים. לעיתים רצוי וכדאי להרחיב את המפגש האישי ולהמשיך לעסוק בפן הרגשי שעלה ממנו, כמו, לדוגמא: להכניס לשולחן חול דמויות שעלו במפגש האישי, להביא סיפור מתאים לתכנים שעלו במפגש האישי, למצוא דרך ליצור את השיח שהתנהל בין הגננת והילד בסוג של פעילות.

מצד שני, לא תמיד צריכים להמשיך בעוד משהו. מספיק לילד שכגננת ראיתי אותו והקשבתי לו. הרבה פעמים הילד מדבר ומשחרר, וצריך רק להיות אתו מתוך קשב אמיתי. משום כך ההתחברות לילד מתוך קשב - אם זה במשחק, ביצירה, בשיחה או בכל דרך אחרת - יכולה

להיערך בכל מקום בגן, ולא צריך מקום מסוים שיוקדש למפגשים פרטניים של הגננת עם הילדים. אחד הדברים היפים בעבודה בגן הוא הגמישות וההתאמה: ילד אחד צריך מקום שקט בחדר מסוים כדי להיפגש שם, וילד האחר לא אכפת כשעומדים לידו ומקשיבים למפגש האישי שלו. נשאלת השאלה מה עושים עם שאר הילדים כשהגננת נמצאת במפגש פרטני עם ילד אחד? איך הם לא יפריעו לה ויפנו אליה כל הזמן? התשובה היא שברגע שהמפגשים האישיים הופכים לשפה בגן ולחלק משגרת חייו, מספיק שהגננת, שנמצאת עם ילד מסוים במפגש אישי, תגיד לילד האחר שפנה אליה בזמן זה "עכשיו אני במפגש אישי עם...". כך הילדים ילמדו לכבד ולא להפריע למפגש, בידיעה ברורה שגם תורם יגיע.

דבר זה יכול לקרות בשני תנאים: הראשון, שהמפגשים האישיים הם השפה של הגן. השני, שהגננת יוזמת ופונה לכל ילד מתוך קשב לצרכיו, והילדים יודעים זאת ומחכים לתורם. כדי שמפגשים אישיים אלו יהפכו לשפה בגן הגננת צריכה לערוך אותם בצורה ספונטנית אך בעיקר בצורה מתוכננת. לבוא בבוקר ולדעת שהיום היא עורכת מפגש אישי עם "רונו".

סוגים של מפגשים אישיים

איזה סוג של מפגש אישי לערוך, זו עוד שאלה שהגננת יכולה לשאול את עצמה.

ישנן מספר אפשרויות:

אפשרות אחת: הגננת יכולה להחליט על שיח בעקבות משהו שהיא שמה לב אליו.

במקרה כזה תחילת השיח מתוכננת מבחינתה: "שמתי לב שבזמן האחרון אתה מאוד כועס/ שמח..." והמשך תלוי בילד (דוגמא מספר 1).

אפשרות שנייה: הגננת יכולה ליזום שיח בעקבות רצון של ילד להיפגש. במקרה זה היא מפנה זמן ומקום לשיח זה כחלק מסדר יומה למחרת, כמו במפגש על החלום (דוגמא מספר 2).

אפשרות שלישית: הגננת יכולה לתכנן בסדר היום שלה שהיא תצפה בילד מסוים, תצטרף אליו לעשייה כלשהי, ושם יערך המפגש האישי. כפי שזה בא לידי ביטוי במפגש האישי בשולחן החול. במקרה כזה המפגש מתוכנן אך התוכן לא (דוגמא מספר 3).

המפגשים האישיים מבוססים על הקשב של הגננת. להלן רעיונות נוספים למפגשים אישיים:

- * שולחן חול - לשחק יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.
- * עולם קטן - לשחק יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.
- * עבודה בחמר - ליצור יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.
- * משחק בלגו - לבנות יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.

*ציור משותף בגירים או בגואש- ליצור יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.

*משחק עם חיות- לשחק יחד, להקשיב (קשב של הגננת) מה עולה מהילד, ומשם לצאת לשיח.

*לספר סיפור לילד בלי לשאול אותו שאלות על התוכן, להקשיב למה שיש לו לומר תוך כדי הסיפור ומשם להתחבר לעולם הרגשי שלו.

*סיפור בהמשכים לפי תמונות – לפזר תמונות. הילד בוחר תמונה ואומר עליה משהו, הגננת בוחרת תמונה אחרת וממשיכה את סיפורו, וכך הלאה. אפשר להביא תמונות בכל נושא. (לדוגמא: אם יש קשיים משפחתיים, להביא תמונות שעוסקות בנושא). הגננת יכולה לכוון על-ידי תמונות שהיא מביאה, אך את שאר התוכן יש להשאיר לילד לספר.

* מפגש תכנון של רעיון / משחק שהילד העלה. תוך כדי תכנון יכולים לעלות דברים רגשיים.

*מפגש משוב על פעילות שהילד הנחה בגן, תוך התחברות לצד הרגשי שלו.

מה לשאול?

במפגש פרטני הגננת יכולה לשאול את הילד שאלות כגון:

- שאלות פתוחות מעודדות הקשבה כגון: "מה הרגשת?", "האם הבנתי אותך נכון?", "את רוצה ממני משהו?"
  - שאלות מקדמות כגון: "מה את יכולה לעשות?", "מה יקרה אם הוא יגלה?", "מה יכול לעזור לך?"
  - יש מקום לחזור על דברי הילד (שיקוף, הדהוד): "באמת את מספרת שאת לא כל-כך שמחת כש...", "את רצית לספר לי שחלמת חלום רע", "את מספרת לי מה עשית? איך את יכולה להתגבר על חלום מפחיד?", וחשוב להביע אמפטיה לאור כל המפגש: "את מאוד שמחה כשקורה לך דבר כזה...".
- סוגיה נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא משך המפגש הפרטני של הילד והגננת. משך המפגש אינו מוגדר. זה יכול להמשך 3-4 דקות או 10-15 דקות – תלוי בילד, בנושא או בסוג הפעילות שהוא מביא למפגש, ובגננת.

קשב לטובת קשר

הרציונל המעשי של מפגש אישי הוא שהמפגש חייב להתבסס על הקשב של הגננת: קשב לטובת קשר. וכדי שיהיה קשב אמיתי, על הגננת לפנות זמן מוגדר לפעילות זו בתכנון סדר היום.

מיכאל אנדה כותב בספרו "מומו" על הקשבתה של מומו:

"אך מה שהיטיבה מומו לדעת מעין-כמוה הוא להקשיב. אפשר שיאמרו אחדים מקוראינו: הלא אין בזה שום דבר מיוחד, הן כל אחד יודע להקשיב! אבל טעות בידם. להקשיב באמת יודעים מעטים שבמעטים, וכוחה של מומו בהקשבה היה אכן יחיד במינו. היא ידעה להקשיב כך שבני אדם שוטים העלו פתאום בדעתם מחשבות נבונות מאוד. ולא מפני שאמרה או שאלה איזה דבר שהביא את בן-שיחה לידי מחשבות כאלה. לא, היא אך ירבה פשוט והקשיבה, בכל תשומת הלב ובמלא ההשתתפות. מתוך כך הסתכלה בדובר אליה בעיניה הגדולות והכהות, ואז הרגיש אותו אדם, להפתעתו, כי הנה צצות במוחו מחשבות שלא שיער כלל שהן צפונות בו..."

מומו הקשיבה כך שאובדי עצות או הססנים ידעו לפתע בדיוק נמרץ מה רצונם. ביישנים מצאו בליבם הרגשת חרות ואומץ. אומללים ומדוכדכי נפש מצאו בטחון ושמחה... כך ידעה מומו להקשיב."

(מומו – מיכאל אנדה, 1983, עמוד 16).

אין מילים מתאימות יותר מאלו לסיים מאמר זה.

מקורות

אנדה, מ' (2000). מומו. תל-אביב: זמורה-ביתן.
אפרת, מ' (2012). חינוך דיאלוגי בגן הילדים כמזמן דפוסים חברתיים – תקשורתיים ייחודיים של ילדים. חיפה: עבודת M.ED- גורדון.
בובר, מ' (1980). בסוד השיח. ירושלים: ביאליק.
לסרי, ד' (2011). מסע חשיבתי מהמעשה להלכה בגני ילדים במשגב. משגב: מועצה אזורית.
משרד החינוך. (2010). קווים מנחים לעשייה חינוכית בגנים. ירושלים: אגף לחינוך קדם יסודי.

מולי אפרת. גנת ניסוי ומדריכה מחוזית: קלאודיה אוסטרובסקי. מפקחת גני הילדים

מחוז צפון. חיה קוטף, יועצת אקדמית מטעם גני ניסוי.

תודה לחיה נסצקי ולהנהלת האגף למוסדות חינוך ניסויים על האפשרות שנתתם לנו לפתח ולהפיץ את מודל הגישה הדיאלוגית בגני הילדים.